

Sygn. akt III UK 93/16

POSTANOWIENIE

Dnia 26 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania T. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 stycznia 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 10 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa [...]

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 10 lutego 2016 r. zmienił zaskarżony apelacją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. z dnia 10 sierpnia 2015 r. w ten sposób, że oddalił odwołanie wniesione przez ubezpieczonego T. G. od decyzji organu rentowego z dnia 30 kwietnia 2015 r. i z dnia 17 czerwca 2015 r. odmawiających przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony T. G. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 10 lutego 2016 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 184 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 1 ust. 1, § 2 ust. 1 i 2 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady

Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł, że jego zdaniem zaskarżony wyrok w sposób oczywisty narusza przepisy powołane w podstawie zaskarżenia, w szczególności przez ich błędną wykładnię, na skutek której Sąd Apelacyjny nie uznał okresu zatrudnienia skarżącego na stanowisku geodety w rolnictwie, wykonywanej w terenie, jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, pomimo tego, że uznał, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że skarżący w okresie od dnia 1 stycznia 1975 r. do dnia 30 kwietnia 1991 r. wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy czynności geodety świadczącego prace w terenie, dokonując czynności od pomiarów gruntów do naniesienia na mapę pomiarów wraz z wykonaniem stabilizacji niezmiennikami w terenie.

Zdaniem skarżącego, powyższe stanowisko Sądu Apelacyjnego jest spowodowane bezpodstawnym przyjęciem, że praca na stanowisku „geodeta w rolnictwie zatrudniony w terenie” wykazanym w wykazie B, dziale 1, poz. 4 pkt 13 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, musi być połączona z poszukiwaniem surowców i wody, podczas gdy takie połączenie nie jest możliwe, gdyż rolnictwo jako dział gospodarki zajmuje się dostarczaniem płodów rolnych, a nie poszukiwaniem surowców i wody, zatem wykładnia wskazanej normy prawnej dokonana przez Sąd Apelacyjny nigdy nie znajdzie zastosowania do geodety pracującego w rolnictwie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada

również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Należy także przypomnieć, że skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia

3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona w przedstawionym wyżej rozumieniu. Sąd Najwyższy w obecnym składzie zwraca bowiem uwagę, że analogiczny problem prawny, sprowadzający się do pytania, czy stanowisko pracy geodety w rolnictwie, zatrudnionego w terenie, jest pracą wykonywaną w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszego wieku emerytalnego, był już kilkakrotnie przedmiotem analizy Sądu Najwyższego, między innymi w postanowieniach: z dnia 10 sierpnia 2007 r., III UK 50/07 (LEX nr 896062); z dnia 16 czerwca 2015 r., III UK 28/15 (dotychczas niepublikowanym) oraz z dnia 5 lipca 2016 r., III UK 249/15 (dotychczas niepublikowanym).

W sprawie zakończonej postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2007 r., III UK 50/07, skarżący sformułował następujące zagadnienie prawne: „czy stanowisko pracy geodety w rolnictwie zatrudnionego w terenie byłoby pracą wykonywaną w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszego wieku emerytalnego na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - dział I poz. 4 pkt 13 jedynie w sytuacji, gdy geodeta ten wykonywałby prace geodezyjne przy poszukiwaniu surowców i wody, mimo że żaden przepis prawa nie dawał geodecie zatrudnionemu w rolnictwie uprawnień do poszukiwania surowców i wody, czy też kierując się zasadą racjonalności ustawodawcy należy przyjąć, że uprawnionym do wcześniejszej emerytury jest geodeta w rolnictwie zatrudniony w terenie przy wykonywaniu wszelkich prac geodezyjnych prowadzonych przez zakłady rolnictwa?”.

Odmawiając w tej sprawie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swojego postanowienia wyraził z kolei pogląd, zgodnie z którym wykonywanie pracy na stanowisku określonym w zarządzeniu resortowym, której nie wymieniono w wykazach A i B, stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W przeciwieństwie do zarządzenia resortowego, to właśnie rozporządzenie, które dalej obowiązuje, wskazuje bowiem, że jedyna praca (geodety), która mogłaby mieć znaczenie dla nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, to praca przy poszukiwaniu surowców i wody (wykaz A do rozporządzenia, dział I w górnictwie, pkt 4 prace wiertnicze, geofizyczne, hydrogeologiczne i geodezyjne przy poszukiwaniu surowców i wody).

W postanowieniu z dnia 16 czerwca 2015 r., III UK 28/15, Sąd Najwyższy wyjaśnił natomiast, że wyodrębnienie prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym ma charakter stanowiskowo-branżowy. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości w oddzielnych działach oraz przypisanie poszczególnych stanowisk pracy gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (por. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652; z dnia 3 czerwca 2008 r., I UK 381/07, LEX nr 494112; z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09, LEX nr 515698 i I UK 24/09, LEX nr 518067; z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638; z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652). Co do zasady przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma więc istotne

znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Sąd Najwyższy uznaje też, że zasada ta nie ma wprawdzie charakteru absolutnego i w szczególnych okolicznościach sprawy można od niej odstąpić. Może się bowiem zdarzyć, że zakład pracy podległy określonemu ministrowi wykonuje także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki, leżącemu w sferze zainteresowania innego ministra (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13 LEX nr 1458817; z dnia 2 czerwca 2008 r., I UK 381/07, LEX nr 494112; dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817), a co za tym idzie, szkodliwość danego rodzaju pracy jest porównywalna do szkodliwości pracy przyporządkowanej innej branży.

Dalej jednakże Sąd Najwyższy stwierdził, iż już pobieżna lektura przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze oraz wydanych na jej podstawie aktów wykonawczych, w tym przede wszystkim rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dokumentacji mierniczo-geologicznej, wskazuje, że specyfiką prac geodezyjnych przy poszukiwaniu surowców i wody w górnictwie jest nie tylko praca w terenie, ale i pod ziemią, także podczas ruchu zakładu górniczego oraz to, że praca geodety górniczego (mierniczego górniczego) ma szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa pracy górników, bezpieczeństwa powszechnego oraz ochrony środowiska i z tego względu podlega kontroli nadzoru organów nadzoru górniczego (wymaga wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia – zob. art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), co *prima facie* przeczy tezie, że jej specyfika odpowiada pracy geodety w rolnictwie.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni aprobuje przedstawione wyżej poglądy judykatury. Jedynie uzupełniając zauważa zatem, że zgodnie z art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Wykładni pojęcia „przepisy dotychczasowe” dokonał zaś Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNAPiUS 2002 nr 10, poz. 243), wskazując na przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku

emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, z wyłączeniem tych, które zobowiązywały ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralne związki spółdzielcze do ustalenia wykazu stanowisk pracy w podległych im zakładach pracy. Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że odesłanie do przepisów dotychczasowych w kwestii wykazów obejmujących świadczenie pracy w warunkach szczególnych, zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nie obejmuje przepisów kompetencyjnych § 1 ust. 2-3 rozporządzenia. To pozwala na wniosek, że odesłanie do przepisów dotychczasowych nie dotyczy kompetencji do tworzenia wykazów obejmujących stanowiska, na których świadczy się pracę w szczególnych warunkach; stanowi o nich ustawa i utrzymane jej przepisami w mocy rozporządzenie Rady Ministrów (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392).

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przepisy wykazów resortowych zostały w związku z tym określone jako normy o charakterze informacyjnym, techniczno-porządkującym, uściślającym, o znaczeniu w sferze dowodowej jako podstawa domniemań faktycznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09, niepublikowany). Przepisy te, niemające charakteru powszechnego, nie kształtują natomiast praw podmiotowych, dlatego wykonywanie pracy na stanowisku określonym w zarządzeniu resortowym, której nie wymieniono w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 306, z dnia 9 maja 2006 r., II UK 183/05, niepublikowany).

Lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku jednoznacznie wskazuje, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował przedstawione wyżej poglądy judykatury, a nawet uczynił z nich podstawę do dokonania własnej oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego. Nie może być zatem mowy o tym, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia, w szczególności zaś mającego kwalifikowaną postać, powołanych podstawie zaskarżenia przepisów prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

I.n